

Docència

USTEC·STEs
Intersindical Alternativa de Catalunya

Maig 2006
N. 24

bullying

"Els nostres joves d'ara estimen el luxe, tenen pèssimes maneres i refusen l'autoritat; mostren poc respecte pels seus superiors i prefereixen la conversa intrascendent a l'exercici.

Els nois d'avui dia són els tirans i els servents les seves famílies; ja no s'aixequen quan algú entra a casa, no respecten els pares, xerren entre ells quan estan en companyia dels grans, devoren el menjar i tiranitzen els seus mestres.

*Sòcrates
segle IV abans de Crist*

Índex

3

Editorial

Se'n parla molt; se'l coneix poc.

4

Assetjament escolar

Què és?

Informe Cisneros VII.

Informe "Violència entre companys en la escuela".

12

Prevenció: l'educació dels límits

L'assetjament escolar és una manifestació de la violència social.

14

Propostes de prevenció

16

Com afrontar l'assetjament i d'altres problemes

Alternatives per al professorat

Docència

Maig 2006. Núm. 24

EQUIP DE REDACCIÓ: Josep Aparicio, Joan Barahona, Montserrat Bayot, Macià Pelegrí, Narcís Rispau, Helena Sanabra. **COL-LABORACIONS:** Raquel Jiménez, Rosa Sandoval. **DISSENY GRÀFIC, MAQUETACIÓ, PORTADA, CONTRAPORTADA I IL·LUSTRACIONS :** Josep Aparicio. **Edita USTEC·STEs** **DIPÒSIT LEGAL:** L-274-1996

USTEC·STEs

Barcelona (08007): Ronda Universitat, 29, 5è Telèfon 93 302 76 06 - Fax 93 302 55 99

Girona (17001): Eiximenis, 14, 2n 2a Telèfon 972 20 20 34 - Fax 972 41 17 03

Lleida (25002): Pg. Ronda, 2, 1r 4a Telèfon 973 26 30 32 Fax 973 272507

Tarragona (43003): August, 21 entl. 1a Telèfon 977 23 52 63 Fax 977 23 90 04

Tortosa (43500): Rosselló, 6, entl. Telèfon i Fax 977 51 10 46 Maresme Telèfon: 609 76 94 45

Alt Urgell i Cerdanya: 687 77 85 77 Pallars Jussà i Pallars Sobirà: 676 66 67 54

Internet: <http://www.sindicat.net>

Correu electrònic: ustecstes@pangea.org

girona@sindicat.net

lleida@sindicat.net

tarragona@sindicat.net

Se'n parla molt; se'l coneix poc

Fa uns anys, va ser el mobbing (assetjament psicològic en el treball), ara és el bullying (assetjament entre alumnes) el que tot sovint està present en els mitjans de comunicació. Les connotacions que normalment poden tenir aquests temes els fa atractius per a la premsa, en ocasions ben enfocats i de vegades només de forma alarmista i sensacionalista.

L'escola carrega amb totes les responsabilitats que la societat no pot o no vol assumir

A partir d'un fet concret (la mort de Jokin a conseqüència d'aquest assetjament) s'han començat a descobrir més casos de *bullying* a les escoles. El tema és d'actualitat i tothom en parla, se'n fan estudis més o menys tendenciosos, però des dels centres educatius se n'ha dit ben poc. Tampoc el Departament d'Educació n'ha dit gran cosa (enguany han posat en funcionament la "Unitat de suport a la Convivència" que no és prou coneguda encara). La resta de la comunitat educativa (pares i mares, alumnat, professorat i sindicats) tampoc no és que hagi dit gaire cosa sobre el tema, a part dels casos concrets que han aparegut a la premsa i que s'han intentat minimitzar per no crear més alarma social.

Totes les responsabilitats per a l'escola?

L'escola carrega amb totes les responsabilitats que la societat no pot o no vol assumir. Ara s'ha d'enfrontar a la resolució d'un conflicte que té les seves causes arrelades en el si de la conducta social configurada per l'individualisme a ultrança, la desentesa del que afecta els altres, la intolerància, la manca de consciència dels límits i la banalitat moral. Amb aquests elements en contra, l'escola ha de lluitar contracorrent i tractar que els nois i noies aprenguin els valors de la tolerància, la justícia, la igualtat.

La massificació a les aules, la diversitat excessiva de l'alumnat, la poca participació de les AMPA, sobretot a secundària, la desconfiança cap al professorat, cap als seus mètodes i recursos, si no la divergència explícita dels mètodes educatius entre la casa i l'escola -a més de les diferències educatives entre el pare i la mare-, la manca d'il·lusió per un projecte educatiu de centre que cohesioni la tasca del professorat, la dificultat d'establir lligams afectius que els facilitin el poder compartir els problemes derivats de la feina amb l'alumnat, la distància excessiva entre l'Administració i la realitat del dia a dia escolar..., tot plegat és un bon cultiu on créixer els conflictes i la impotència per resoldre'ls.

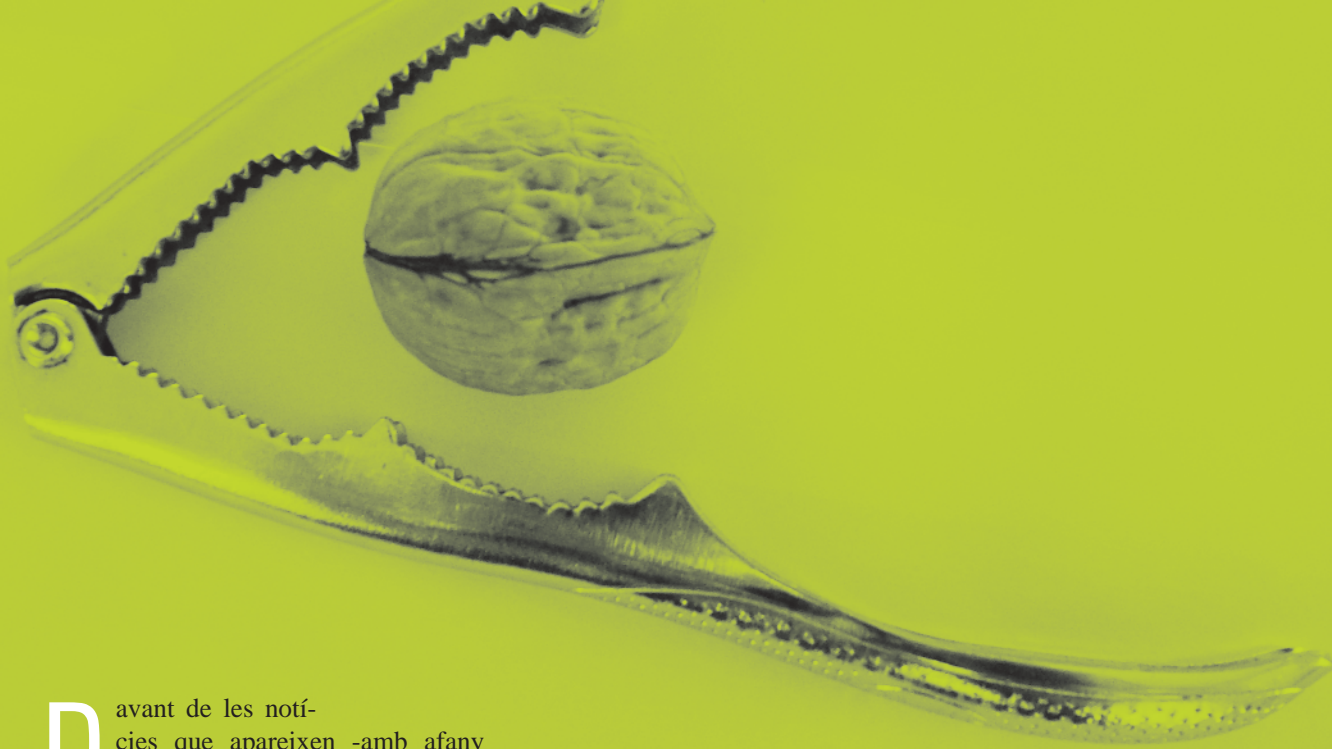
És per això que des d'USTEC-STEs hem volgut abordar el tema més a fons, estudiant diversos informes que s'han publicat i donant veu als actors i actrius principals (professors i professores i alumnat), tal com vàrem fer en el seu moment amb el *mobbing*.

És un inici el qual pretenem donar continuïtat en el futur per tal de poder ajudar tots i totes les docents que tinguin entre els seu alumnat algun possible cas d'assetjament.

Esperem aconseguir-ho i esperem també de l'Administració més sensibilitat davant la situació en què es troben, quan el problema existeix, no només l'alumnat, sinó també els i les docents que no hi poden deixar d'intervenir.

Assetjament escolar o *bullying*

Davant de les notícies que apareixen -amb afany sensacionalista- als mitjans de comunicació sobre la violència i les agressions que es practiquen als centres escolars entre l'alumnat i davant de l'alarma social que aquest tipus de conductes desferma, cal fer una reflexió en profunditat per tal de discriminar de què s'està parlant: què és la mala conducta o mala educació -terme ja oblidat-, què entenem per problemes disciplinaris que han de ser resolts per les normatives internes dels centres escolars i què és el que s'entén per assetjament entre iguals.

S'emmarca dins de les escoles i dels instituts perquè és on apareixen tota mena de conductes derivades de la relació interpersonal i grupal. Però no hem de perdre de vista que aquests tipus d'actuacions no deixen de ser sinó un reflex de les que es donen en el si de la societat que, a partir dels criteris neoliberals en els aspectes econòmics i socials, han bastit un model de relacions humanes basat en la polarització entre les persones: rics-pobres, blancs-negres, bons-dolents, assetjadors-assetjats..., i entre les circumstàncies que les envolten, de tal manera que configura també un model a seguir per als nostres adolescents, les actuacions dels quals no són sinó el mirall on és més evident observar les conductes violentes que el marc social els proposa i, de

vegades, els imposa.

Infància i adolescència

Abans d'iniciar l'estudi sobre l'assetjament entre iguals a l'escola cal recordar que aquestes dues etapes són constituents en la vida de tota persona; dos moments en els quals allò realment important són les particularitats de cada subjecte: la maduració biològica, el desenvolupament físic, les característiques psicològiques, la possibilitat d'autonomia personal i la manera com cadascú aborda el lligam social.

És en aquest sentit que cal tenir en compte que no ens trobem davant d'una infància o d'una adolescència sinó de moltes. A partir del context familiar, cultural, social i econòmic de cada individu, a partir d'unes determinades investitures, unes identificacions i uns trets que configuren la seva posició subjectiva, el nen o la nena desenvoluparà unes conductes socials o unes altres.

En el cas de la infància, les relacions que el subjecte manté amb els objectes primordials, la mare i el pare, poden projectar-lo cap a una bona posició autònoma en el futur o, contràriament, mantenir-lo fixat com a objec-

te, de tal manera que intentarà reproduir aquesta dependència al llarg de la seva vida.

La implantació de les normes, que configura la funció dels límits, és de cabdal importància en la construcció del subjecte. Per aquest motiu, ja en la primera infància la intervenció d'un element extern i separador entre la figura mater-

na i la criatura és imprescindible, perquè serà qui podrà sustentar simbòlicament i imaginàriament la seva obertura cap a l'exterior, el camí cap a l'autonomia. En termes generals, aquesta funció la desenvolupa el pare o qualsevol persona, institució o situació que estigui en condicions de fer-ho.

La fase de latència marca el darrer període infantil. És el moment en què la pulsio sexual ha quedat com adormida mentre que els canvis corporals estan a punt d'iniciar la seva manifestació externa, tot i que cada persona té els seus temps de maduració biològica; coincideix amb el pas de primària a secundària.

Si no podem parlar d'una sola infància, tampoc no ho podem fer de l'adolescència. En sentit estricte, hem de pensar en les adolescències i les seves crisis, perquè cada noi i noia, haurà d'elaborar el seu dol propi i intransferible pel paradís de la infància perdut, i caldrà sumar a les seves característiques físiques i morfològiques la confrontació entre els propis ideals, configurats a partir de les identifications elaborades en aquell moment i ara caigudes, i la creació d'ideals nous a partir de models que representen les figures amb les quals es van trobant i/o enfrontant, com són els pares, determinats membres del professorat, les noves amistats, els lideratges, els mediàtics i els esportius, i també els companys/es i el grup d'iguals. Cadascú passarà per aquesta crisi individual i intransferible i la intentarà abordar amb el seu propi bagatge psicològic i intel·lectual.

Cal ressaltar, a partir de la maduració dels òrgans sexuals, la puixança de la pulsio sexual. Aquesta realitat confronta l'adolescent amb la diferència sexual, amb la realitat de l'altre sexe i amb la possibilitat, ara certa, de mantenir relacions sexuals. Però, per això mateix, també pot ser un moment molt crític que, depenent de la fragilitat de la pròpia estructura psíquica, afavoreixi el desencadenament de conductes psicopatològiques.

A més, irrompen amb la força pròpia d'aquesta etapa

l'ideal de l'amor i de l'amistat, ideals pels quals els nois i les noies prendran posicions diverses a partir de la seva manera de ser i d'estar en el món.

Els temps lògics de veure (d'adonar-se del que passa), de comprendre (entendre què és el que passa) i de concloure (ser capaç de prendre una decisió i portar-la a terme) són especialment difícils de subjectivar en aquest moment. De vegades no disposen de les estratègies necessàries d'anàlisi de la realitat a causa d'una implantació deficient de l'estructura simbòlica, que els

La implantació de les normes, que configura la funció dels límits, és de cabdal importància en la construcció del subjecte

possibilitaria, per la via del llenguatge -oral i/o escrit, recordem la funció dels diaris íntims- de reconduir-la de manera no agressiva. Davant d'aquesta dificultat, el que apareix és l'angoixa i, per tant, la conclusió per la via de l'acte, que es tradueix en algun tipus de conducta agressiva, disruptiva o de conflicte.

A més, els i les adolescents posen en qüestió, per la seva manca d'ubicació real en la societat dels adults, els valors i les premisses -sovint falsos- d'una societat que els pren com a model estètic mentre els rebutja com a membres de ple dret.

Generalitzant, podem dir que quan un noi o noia adolescent pensa una cosa, l'"actua". No hem de perdre de vista que la immediata forma part indissociable de la manera de fer dels i les adolescents, perquè la percepció del temps i de l'espai és diferent de la dels adults.

És per aquestes grans diferències individuals que hem de tenir molta cura quan parlem d'assetjament escolar. Cal esbrinar cas per cas quines condicions subjectives, quina motivació, quina necessitat afectiva i emocional, quines mancances, dèficits i/o patologies rauen sota la manifestació victimista o agressora d'aquests nois o noies, protagonistes de les escenes d'assetjament escolar que ens mostren sobretot els mitjans de comunicació perquè, molt més sovint del que es pensa, les posicions de les preteses víctimes i agressors responen a motius inconscients derivats de la seva posició estructural al si de la família i del context social que els envolta. Hem d'anar una mica més enllà i pensar en com són cadascuna de les persones en conflicte en lloc de quedar-nos fixats només en les seves actuacions.

Què és l'assetjament escolar o bullying?

Dan Olweus, el primer investigador que va estudiar el tema, defineix ja al 1983 el *bullying* (maltractament entre alumnes) com "una conducta de persecució física i/o psicològica que realitza un alumne@ contra un altr@, al qual tria com a víctima de repetits atacs. Aquesta acció, negativa i intencionada, situa la víctima en una posició de la qual difícilment pot sortir pels seus propis mitjans. La continuïtat d'aquestes relacions provoca en les víctimes efectes clarament negatius: ansietat, descens de l'autoestima i quadres depressius, que dificulten la seva integració en el medi escolar i el desenvolupament normal dels aprenentatges".

Jordi Colléll i Carme Escudé en el seu estudi: "*Bullying*. Maltractament entre alumnes", expliquen que: "Un/a alumne/a està essent maltractat/da quan està exposat/da, repetidament i al llarg del temps, a accions negatives per part d'un o més estudiants".

Enumeren les cinc característiques que delimiten l'assetjament escolar. L'agressió pot ser física, verbal o relacional. Hi ha desequilibri de poder. No hi ha provo-

cació per part de la víctima. Els incidents es repeteixen durant un temps. Hi ha intencionalitat per part de l'agressor o agressors.

L'assetjament a un igual és difícil d'identificar per part del professorat perquè es vol mantenir expressament ocult encara que és una mena de violència interna que, quan es dona, és coneguda per l'alumnat.

El *bullying* suposa una vulneració dels drets fonamentals de l'alumne: dret a no estar sotmès a la humiliació intencional i repetida i a estar segur a l'escola i en tots els àmbits socials.

La millor manera de conèixer què és l'assetjament entre iguals és a partir de dos informes oficials: l'*Informe Cisneros VII* i l'informe: *Violència entre companys en la escuela*, elaborat pel *Centro Reina Sofía*.

Informe Cisneros VII

L' *Informe Cisneros VII*, elaborat entre maig i juny de 2005, és un estudi fet per l'*Instituto de Innovación Educativa y Desarrollo Directivo* a encàrrec del *Ministerio de Educación y Ciencia*, i el seu àmbit territorial fou la Comunitat de Madrid.

La mostra correspon a alumnat des de 2ⁿ de primària fins a 2ⁿ de batxillerat corresponent a 222 aules, amb un N= 4600. La prova va ser l'autotest *Cisneros*.

L'objectiu era tractar d'obtenir el % d'assetjament entre iguals als centres escolars de la Comunitat de Madrid, extrapolant aquestes xifres a la resta de l'Estat.

A l'informe preliminar, els professors Araceli Oñate i Iñaki Piñuel defineixen l'assetjament entre iguals dins

Hem d'anar una mica més enllà i pensar en com són cadascuna de les persones en conflicte en lloc de quedar-nos fixats només en les seves actuacions

de l'escola com "un continuat i deliberat maltractament verbal i modal que rep un nen per part d'un altre o altres, que s'hi comporten amb crueltat amb la intenció de sotmetre'l, acovardir-lo, espantar-lo, amenaçar-lo i que atenten contra la seva dignitat. L'objectiu de la pràctica del mobbing és intimidar, acoquinar, reduir, aclaparar, acovardir i consumir emocionalment i intel·lectualment la víctima, amb la voluntat d'obtenir un resultat favorable per als assetjadors i de satisfer la necessitat d'agredir que aquests solen presentar".

Aquest informe afirma que tant els pares i mares com el professorat i els professionals de la psicologia cauen

en "l'error bàsic d'atribució", que consisteix a percebre la persona assetjada com la causant de l'assetjament, perquè efectivament acaba acceptant que és un o una mal estudiant, una persona repulsiva, alhora que desenvolupa sentiments de culpa, baixa autoestima i introversió social que encara l'aïllen més d'un entorn) "ja reduït per l'acció del mateix Gang d'Assetjadors... Així és com un nen normal esdevé una ombra del que fou... El concepte negatiu de si mateix i la baixa autoestima l'acompanyaran fins que sigui adult i en faran una presa fàcil per a posteriors abusos i maltractaments en els àmbits laboral, domèstic, social, etc.; davant els quals ha quedat inermes, indefens i paral·litzat, ja que l'assetjament hi haurà generat danys psicològics a mitjà i llarg termini".

Resultats i comentari

Les dades que se'n desprenen són, si més no, alarmistes, perquè no fan diferència explícita entre el que són faltes conductuals o disciplinàries dins de l'escola del que és l'assetjament entre iguals. Segueix els paràmetres del blanc o negre, del "o amb mi o contra mi", sense explicar quina posició subjectiva ni quina responsabilitat pertany tant a la pretesa víctima com al pretès noi o noia que assetja. El llenguatge és, a més, sexista a ultrança, cosa que posa de manifest que no té en compte que una de les marques característiques de la violència comença pel llenguatge i, ni que fos per aquest motiu, hauria estat més encertat utilitzar els criteris de la coeducació en l'ús de la llengua.

De les dades es desprèn que un 39% dels alumnes entre 2n de primària i 2n de batxillerat estan exposats a algun tipus de violència en l'entorn escolar, el caràcter de la qual, si bé es desenvolupa en ítems, no s'especifica en categories corresponents a mala educació, falta disciplinària o agressió violenta a altri.

Un 24% de l'alumnat global de l'estudi és víctima d'assetjament escolar o psicològic a l'escola; i per sexes, el 26,8% de nois i el 21% de noies.

El percentatge dels nois puja en relació a l'edat mentre que el de les noies no. Aquestes donen per-

Una de les marques característiques de la violència comença pel llenguatge...

centatges més alts a 3r, 4t i 6è de primària i 1r d'ESO. Els nois superen les noies en tots els trams d'edat.

Cal ressaltar que es dona una relació inversa entre l'edat de la víctima i la taxa de l'assetjament; a 2n de primària és del 43% mentre que a 2n de batxillerat és del 6%; és a dir, entre els petits és 7 vegades superior.

El tipus d'assetjament que pateixen els nois és més físic i menys verbal, mentre que en les noies és just a l'inrevés, perquè es tracta de "reduir socialment la nena...".

Quan parla de les preteses víctimes, diu textualment) "...hauran fet l'aprenentatge de la Indefensió i de la Impotència, i s'haurà constatat el fracàs de les Institucions a l'hora de posar límits a l'abús i a la intolerància dels altres cap a ells".

I quan parla dels pretesos assetjadors explicita que: "El grup més significatiu a nivell social és el dels nens assetjadors... hauran après que l'assetjament és una bona manera d'aconseguir determinades coses... Els

anys d'impunitat i reforçament del comportament els hauran permès de refinar-ne la tecnologia... -que exerciran- ... contra les seves dones, fills, subordinats o companys de feina...". Afegeix també que un 60% haurà comès un delictes abans dels 24 anys, i tindran una possibilitat d'1 a 4 de convertir-se en delinqüents, i entre el 0,5 i 1% seran "especialment perillosos i depredadors socials. Parlem dels psicòpates".

En cap dels dos casos es planteja la possibilitat d'anar una mica més enllà de la descripció pura dels trets victimaris o agressors per tractar d'esbrinar, cas per cas, quina ha estat la causalitat individual, familiar, social, a través de la qual un subjecte infant o adolescent pren la decisió -inconscient- d'identificar-se amb la víctima o amb l'agressor, o amb tots dos rols segons les circumstàncies.

Pel que fa a les seqüeles psicològiques que patiran les preteses víctimes, l'informe carrega les tintes sobre els professionals de la salut mental, psicòlegs i psiquiatres, dels quals diu que fan diagnòstics equivocats o parcialment correctes "que acaben de rematar els nens, incrementant-ne l'estigmatització, la confusió i el patiment", perquè no coneixen adequadament la simptomatologia de la síndrome d'estrès posttraumàtic, que és la que, segons l'informe, apareix relacionada amb l'assetjament, seguida de la depressió i l'ansietat, ja que la fustigació verbal és la conducta que més la provoca, i que en les nenes dona com a resultat encara un major bloqueig social.

Pel que fa a les idees suïcides, les conductes que les podrien induir són el menyspreu i la ridiculització, juntament amb la fustigació social.

De tots aquests quadres negatius, es pot deduir que els nivells d'autoestima de les preteses víctimes són baixos. També ho és que els quadres somàtics augmentin a 2n de batxillerat a causa de la pressió de les proves de selectivitat, cosa que l'informe obvia absolutament.

Un altre col·lectiu escolar que aquest estudi posa en qüestió és el professorat, que, amb un 4%, és el grup d'adults més maltractador, i exerceix el seu abús damunt els nois en un 5,2% i damunt les noies en un 2,2%.

Una dada important a assenyalat dins de l'informe és que del 38% de les víctimes d'assetjament, un 19% són assetjadors d'altres, i d'aquests un 11% són assetjadors freqüents.

...esbrinar cas per cas quina ha estat la causalitat a través de la qual un subjecte pren la decisió -inconscient- d'identificar-se... amb tots dos rols segons les circumstàncies

En què quedem? No eren les víctimes de l'assetjament nois i noies socialment marginats? També hi apareix que el 22,4 del total de nens i nenes enquestats utilitza la violència contra altres encara que no en rebí mai; són agressors nats, afirmen, sense fer cap reflexió ni cap discriminació de la tipologia de les conductes.

Pel que fa a les raons que motiven el grup dels pretesos agressors, en un 17% apareix el sentiment de ser provocats, seguit de la intenció de fer burla amb un 10%, però hi ha un significatiu "altres raons" que, amb un 4%, és el tercer percentatge més alt, i del qual no es fa cap comentari. És, en canvi, una dada molt important sobre la qual caldria aprofundir -mitjançant una entrevista personal no punitiva- perquè de ben segur facilita-

ria la possibilitat de saber què ha portat aquest noi o noia a aquesta posició en lloc de posar l'èmfasi només en els possibles trets paranoies de l'alumne i en l'encaïment de les conductes violentes.

Violència entre companys a l'escola

Informe del Centre Reina Sofia per a l'estudi de la violència

Aquest informe és fins ara el més actual dels que s'han publicat a l'Estat espanyol sobre l'assetjament escolar. També és de l'any 2005.

L'enquesta específica que es va realitzar a 800 adolescents d'entre 12 i 16 anys, d'ambdós sexes, escolaritzats tant a l'ensenyament públic com privat, concertat o no, i residents de dret.

L'objectiu era la detecció de la situació actual de la

violència entre iguals als instituts de secundària de tot Espanya.

És un interessant estudi que tracta de relacionar la violència escolar amb la que es dona a la nostra societat, comparant-la, per exemple, amb la violència de gènere. Segons un estudi elaborat pel mateix Centre Reina Sofia, un 2,1% del total de dones espanyoles entre els 15 i els 64 anys pateix alguna mena de maltractament de parella, mentre que el 2,5% de la població escolar entre els 12 i els 16 anys és assetjat per algun company o companya.

Defineix la violència com: "...tota acció o omissió intencional que, dirigida contra una persona, tendeix a causar-li un dany físic, psicològic, sexual o econòmic; i dirigida contra objectes o animals, tendeix a danyar-ne la integritat. N'hi ha de sis tipus:

- Maltractament físic.

Una aula d'incidències

Entrevista feta a alumnes d'un IES que eren a l'aula d'incidències.

-Què és l'assetjament entre companys?

M: Insults, marginació; perquè si assetgen algú, tu no t'hi acostaràs perquè no et peguin.

P: Et peguen i t'insulten i et diuen: vés-te'n al teu país.

-A qui s'assetja i com?

M. Assetgem els aplicats, com més en saben més els assetgen.

S: Al bar els prenen els diners als més petits.

P: Al pati s'insulten, però es barallen fora.

-Per què creieu que es fa l'assetjament?

M: Es roba als bocamolls amb els professors, perquè agafin por. Si l'amo ho descobreix, li diuen que no ho expliqui a la professora o li pegaran.

S: Quan peguen a algú és perquè és feble i no se sap defensar, i no té amics perquè el defensin.

-Es dona més entre els nois o entre les noies?

P, M: Entre els nois. Els nois s'insulten, es barallen.

S: Les noies s'estiren dels cabells, etc., també es fan molt de mal.

-Per què s'assetgen entre companys?

M. Per fer-se el fatxenda, per fer-se respectar.

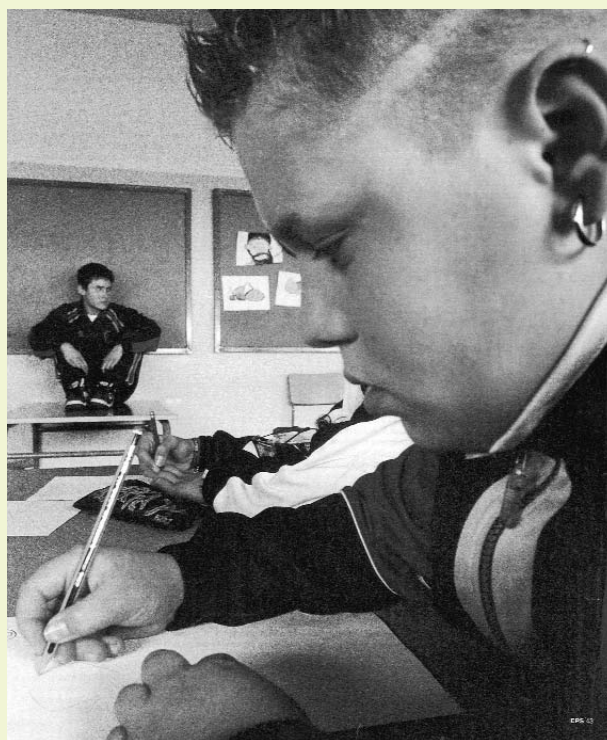
-Quines mesures disciplinàries acostumen a prendre els centres?

P,M,S: Només es fan expulsions.

M: Depèn de la baralla, si no és gaire forta, et posen un incident de baralla; si és forta, criden a casa teva, com si tens molts incidents. Pot ser que t'expulsin uns dies.

-A quins cursos es dona amb més freqüència?

M: A segon, a quart, però sobretot a tercer. El perquè no ho sé. Però entre noies a segon. Serà per l'edat, o perquè li agrada un i a l'altra també, no ho sé.

-Quines mesures internes creieu que hauria de tenir un centre?

M: Un psicòleg. Perquè t'ajudi, perquè el que pega també té problemes, com l'altre.

M. Una aula especial per als alumnes que tenen problemes; i per als assetjats també, perquè sàpiguen com portar-ho...

M: Expulsió immediata per als agressors, perquè n'hi ha que al carrer t'amenacen amb una navalla.

S: Però aquí hi ha d'haver més policia...

S: Els assetjadors també tenen sentiments... Hi ha alguna cosa al seu cap que no funciona bé.

-Sortiu en defensa dels assetjats?

M,S,P: Millor no ficar-s'hi. No, no t'hi fiquis.

L'informe explicita que són subjectes que necessiten ajut psicològic; sense una adequada psicoteràpia la mesura disciplinària no servirà de res

- Maltractament emocional (normalment de caràcter verbal).
- Negligència: abandonament de les obligacions de tenir cura d'altri.
- Abús sexual.
- Maltractament econòmic: utilització il·legal o no autoritzada dels béns d'altri.
- Vandalisme: violència contra la propietat amb la intenció de causar dany o destrucció.

Violència escolar és qualsevol tipus de violència que es dona en el context escolar i que es dirigeix contra alumnat, professorat, propietats, instal·lacions..., i es diferencia de l'assetjament escolar "que fa referència a un comportament repetitiu de fustigació i intimidació, les conseqüències de les quals acostumen a ser l'aïllament i l'exclusió social de la víctima".

Assetjament entre iguals

De les víctimes de violència escolar, el 17,2% pateix assetjament; és a dir, el 2,5% del total de l'alumnat entrevistat.

Els tipus d'assetjament són els mateixos que en el maltractament: emocional, físic, econòmic, vandàlic. L'assetjament emocional és persistent.

Els motius d'assetjament entre companys/es i les respostes donades són les mateixes que les de la violència escolar en general, i el 90% ho explica també a algú, i és el professorat qui ocupa aquí el primer lloc.

Les conseqüències són les mateixes i en el mateix ordre que les de la violència general però en un percentatge més elevat.

El 7,6% de l'alumnat entrevistat es va reconèixer com a agressor dels seus companys, i d'aquests, el 57,4% ha participat com a còmplice alguna vegada.

El lloc on es realitza és, en general, dins de l'aula, seguit del pati, els passadissos, els voltants externs del centre i, a distància, els lavabos.

Els motius que els impulsen són en un 70% que se senten provocats, seguit d'un llunyà 23% que responen que els assetjats s'ho mereixen i, finalment, com a resposta a una agressió. Percentatges molt més baixos obtenen respostes com: perquè em cau malament, és "un pringao", és una broma o un joc, o perquè em diverteix, que és el darrer motiu.

El centre educatiu hi intervé practicant les següents actuacions: el professorat imposa una sanció en un 36,1% dels casos; en un 18%, s'obre un expedient dis-

ciplinari; s'expulsa de classe en un 6,6% de les vegades i una expulsió de diversos dies, també un 6,6%.

Resultats i comentari

En resum, dels resultats se'n desprèn que:

- De cada cent escolars (entre els 12 i 16 anys), setanta-cinc han presenciat algun acte de violència escolar, vuit són de caràcter emocional i quatre, persistents.
- Quinze han estat víctimes de violència escolar en general. Vuit de cada deu dels assetjats han patit maltractament emocional, i d'aquests la meitat de manera persistent.
- Tres han sofert assetjament escolar. Nou de cada deu de les víctimes han patit maltractament emocional i set, físic. Sis de cada deu n'han patit en diverses formes: emocional; físic, econòmic i vandàlic.
- Set de cada deu són noies i quatre de cada deu té tretze anys.
- Vuit són agressors; set de cada deu són nois i no usen armes.
- No està generalitzada la llei del silenci; els testimonis ho acostumen a explicar al professorat i les víctimes ho expliquen, també, en una proporció de 4 sobre 10. Cal ressaltar també que els pretesos agressors/es es perceben com la resta d'agressors/es socials: es defensen de les agressions i/o provocacions dels altres. L'informe explicita que són subjectes que necessiten ajut psicològic, perquè sense una adequada psicoteràpia la mesura disciplinària d'obertura d'expedient no servirà de res.

Tampoc no deixa de banda la violència estructural, la complicada situació per la qual està passant la societat en general i el món educatiu en particular, que n'és el mirall: els factors de risc familiars, socials, individuals i escolars que es tradueixen, en el marc de l'escola, en alguna forma de violència.

Pel que fa a la legislació espanyola, ja en el *Real Decreto 732/1995* de 5 de maig de 1995 s'establien els drets i deures de l'alumnat i les normes de convivència, i s'hi plantejava el que es desenvoluparà amb el nom de Resolució de Conflictes.

A Catalunya, el Decret 266/1997 va ser modificat pel Decret 81/2001.

Cal afegir, també, que a la Disposició addicional cinquena de la *Ley Orgánica 1/2004* de 28 de desembre, de *Medidas de Protección Integral contra la Violencia de Género*, s'esmenta que "la formació en el respecte dels drets i de les llibertats fonamentals, la igualtat entre homes i dones, l'exercici de la tolerància i de la llibertat dintre dels principis democràtics de convivència, i la formació per a la prevenció de conflictes i per a la seva resolució pacífica en tots els àmbits de la vida personal, familiar i social", en al·lusió als principis que haurien de regir el sistema educatiu.

Aquest informe tampoc no discrimina entre les faltes lleus de conducta, de disciplina, etc., i les faltes greus que es poden cometre dins d'un centre escolar ni la manera d'abordar-les.

L'opinió de dues educadores de carrer

A: Conec més els "assetjadors" que no pas les víctimes. Que, què és el *bullying*? Doncs és l'assetjament entre els mateixos companys.

Des de l'IES no me'n parlen, de *bullying*; parlen d'un nen que molesta, etc, no pas que hi ha cops o amenaces verbals. Per assetjament no ens en deriven.

Els nois i noies que ens deriven són els que els IES i les escoles anomenen "conductuals": els trastorns de conducta, els conflictius, agressius,... però aquesta conducta acostuma a ser el símptoma d'altres coses. Però les escoles amb què jo em coordino intenten anar més enllà del símptoma perquè tenen interès a conèixer les famílies, tot i que les escoles tenen un límit, un límit d'actuació, igual que nosaltres.

S: Jo penso que el *bullying*, els trastorns de conducta, l'absentisme escolar, el consum de haxix, etc, són símptomes i s'ha de mirar d'on vénen. A les escoles o als IES es queden amb el símptoma, com els metges.

Símptomes plenament escolars com l'absentisme, les escoles es queden amb el "no vénen a classe; has de fer que vinguin", i no van més enllà. Els centres també es cremen perquè no veuen respostes positives, però les causes, que n'hi ha més d'una, són molt complexes. Potser no poden anar més enllà, però sí que poden entendre que hi ha un més enllà.

A: Un sector de professorat sí que ho veu, va més enllà, però n'hi ha un altre que no s'hi implica i és difícil treballar-hi.

S: Hi ha una part de responsabilitat que va més enllà i que pertany al sistema educatiu. És el de sempre, quan surt una llei nova, tots a formar-nos, però ningú no se'n recorda de prevenir.

Si la formació estigués incorporada dins del mateix funcionament del professorat, que hi incorporessin temes de comportament, de valors, d'habilitats socials, etc., que també es poden treballar dins dels centres..., és una responsabilitat política.

A: Perquè les queixes del professorat és que cada cop tenen més responsabilitats: educació en salut, sexualitat, valors, etc, i sense recursos per fer-hi front. Han d'educar en coses que abans feia la família.

El paper de l'escola ha canviat molt perquè la societat ha canviat molt, però continua tenint la mateixa estructura...

S: L'estructura està desfasada perquè ha canviat tot, el model familiar, tot. Possibles mesures de prevenció?

A/S: Cada cop més, hi ha programes de mediació a tots els centres.

S: Assumir la mediació com una eina positiva i conscienciar l'alumnat en aquesta direcció, com a sistema de resolució de conflictes.

A: Quant a la prevenció: tractar-ho com a conflicte. Alumnat que provoca conflictes. Hi ha IES amb molta coordinació amb l'EAP, equip psicopedagògic, etc., on es parla molt dels alumnat, de què li passa a la família, i en aquests casos sí que hi ha sensibilització i es va més enllà, s'intenta de trobar vies d'actuació conjuntes.

Prevenció: l'educació dels

L'assetjament entre iguals no està aïllat de la resta de violència que es dona en el si de la nostra societat, una violència que és estructural des de dues vessants. Una, la que pertany a l'estructura del mateix-subjecte i que està comandada per la pulsio de mort, aquella que ens posa davant dels límits del nostre propi destí personal i intransferible; i una altra, la que podríem denominar sociològica o antropològica, que està en la base de les nostres relacions familiars, socials, econòmiques i culturals. Ambdues estan configurades per factors que tenen la clau de volta de la relació amb l'altre. I ambdues estan interrelacionades.

Violència intrafamiliar

Assistim, amb esglai, a una crua, freda, a voltes desmesurada, actitud agressiva, per part d'un sector molt petit de la població. L'alarma social es desencadena quan aquesta franja poblacional agressora és la dels fills i l'agredida és la dels pares.

L'*Instituto de la Mujer*, que depèn del *Ministerio del Interior*, va fer públiques les dades corresponents al període gener-setembre de 2005. Hi ha haver 5.500 denúncies de pares i mares contra els seus fills per maltractaments dins de l'àmbit familiar. D'aquestes, 3.322 les van interposar les dones i 2.187 els homes. Les edats dels fills i filles que actuen amb violència dins de l'àmbit familiar varia molt, si bé és a l'adolescència on s'aguditzava aquesta problemàtica.

Segons l'*Instituto de la Mujer*, i en aquest mateix període, 45.778 dones havien denunciat la seva parella o exparella per maltractament, mentre que 8.420 homes havien denunciat la seva dona. A més, 4.091 dones i 2.149 homes havien denunciat el seu pare o la seva mare per maltractament.

La pregunta que sorgeix immediatament és: si l'àmbit familiar ha estat el corpus a partir del qual s'estructuren l'ordre i les relacions socials, ¿què està passant en la nostra societat perquè s'hagi desencadenat tanta agressivitat en el si de l'àmbit familiar, més enllà de les reflexions sobre la crisi de la família patriarcal regida per l'autoritarisme i la desigualtat entre l'home i la dona i l'adveniment de les diverses estructures familiars?

Com ja hem dit, l'assetjament entre iguals dins de l'escola no és sinó el reflex del que succeeix fora de les seves parets. Hauríem de buscar les causes profundes en el sistema neoliberal que ordena tant el món econòmic com les relacions de parella, com l'organització de les relacions amb els fills i filles. Un acudit de Forges sobre els Reis Mags hi feia referència. Mirant tota la munió de cartes que estaven amuntegades configurant una muntanya, un rei deia: tots els nens demanen el mateix, que els pares no treballin 12 hores al dia.

Hem vist com sorgien publicacions que tracten d'explicar "la síndrome de l'emperador", aquests fills i filles que tiranitzen amb el seu gaudi desfermat i compulsiu els seus pares i mares, els i les quals, no pertanyen només a les famílies classificades com a desestructurades (terme a revisar) ni a un entorn d'exclusió ni de degradació. Aquesta violència intrafamiliar travessa les classes socials i és independent del nivell socioeconòmic dels pares.

Altres factors

Un altre factor que pot incidir en aquest tipus de conductes disruptives en els adolescents i els joves és el consum de droga.

Els efectes que produeixen són coneguts de l'alumnat i del professorat. Els més evidents són la manca d'atenció, el nerviosisme i l'acte automàtic.

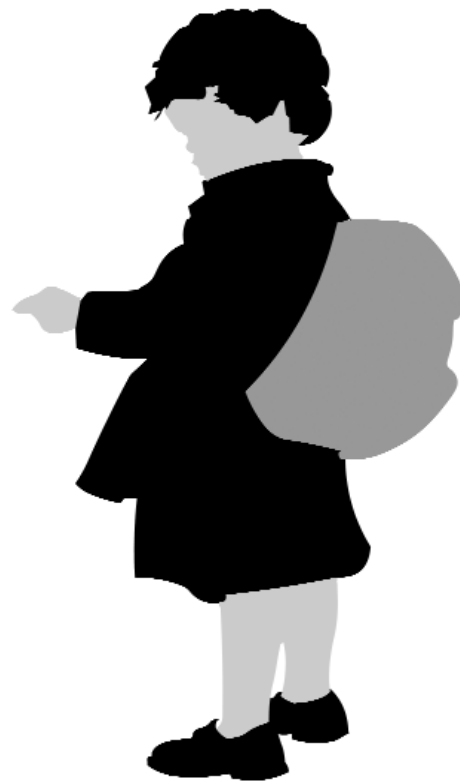
Tant dins com fora dels centres escolars, els adolescents i els joves tenen accés molt fàcil al consum de tota mena d'estupefaents. A mesura que qualsevol responsabilitat, que havia de ser assumida per la societat en general i pels pares i mares en particular, ha recaigut en l'escola com a institució, aquesta s'ha trobat en un cul de sac. Pot ser fàcil per als tutors i tutores explicar teòricament els efectes del consum de drogues però respondre a les preguntes de l'alumnat no tant, sobretot quan són ells i elles qui més en saben perquè, com en altres temes fonamentals, "el carrer" en sap més que l'escola.

Molts joves que anomenem "actiadors" manifesten aquest tipus de conducta alterada, desinhibida i mancada de reflexió perquè estan sota l'efecte momentani d'un estupefaent. Però també perquè aquest tipus de consum no fa sinó posar de manifest la manca de límits, de normativa interna autoreguldora, aquella que ens ajuda a reflexionar sobre els nostres propis actes.

Aquesta manca de límits, aquesta dificul-

Límits

tat d'acceptar una negativa, el baix nivell de frustració que els nens, adolescents, joves -i societat en general- manifesten, i que cristal·litza en agressivitat intraescolar i intrafamiliar, s'adiu a la perfecció amb els models socials imperants: un cercle tancat de consumisme ràpid i compulsiu. Els nens, adolescents i joves són segments de la població considerats fonamentals en termes de mercat des d'una doble perspectiva; ja que són grans consumidors i alhora són objectes de luxe que cal mantenir com a tals ja que dins de l'escàs mercat de treball no especialitzat, són competidors que poden deixar els adults sense feina; així doncs, cal mantenir-los infantilitzats exigint-los alhora responsabilitats d'adults.

La violència intrafamiliar travessa les classes socials i és independent del nivell socioeconòmic dels pares.

Per tant, no són només els videojocs que els mostren com assassinar una vella d'una trompada amb un cotxe, com fugir de la policia fent *metring* o com jugar al *bully* virtual; sinó, sobretot, les incoherències de les actuacions educatives dels adults, ja siguin els seus pares o la societat en general, que els ensenyen que són al territori del "tot val" i que impera la llei del més fort.

Com implantarem, doncs, als nostres escolars uns límits que, alguns d'ells, no han après? S'acaba d'aprovar, la passada tardor, l'avantprojecte de la Llei del menor que, en referència a l'assetjament entre iguals, preveu que el jutge podrà ordenar mesures d'allunyament o d'incomunicació del menor agressor respecte de la víctima o del seu entorn.

Com intentar, doncs, des de l'àmbit escolar transmetre els valors positius per a la convivència, des del que s'entenia com la bona educació? Com ensenyar educació en valors?

Propostes

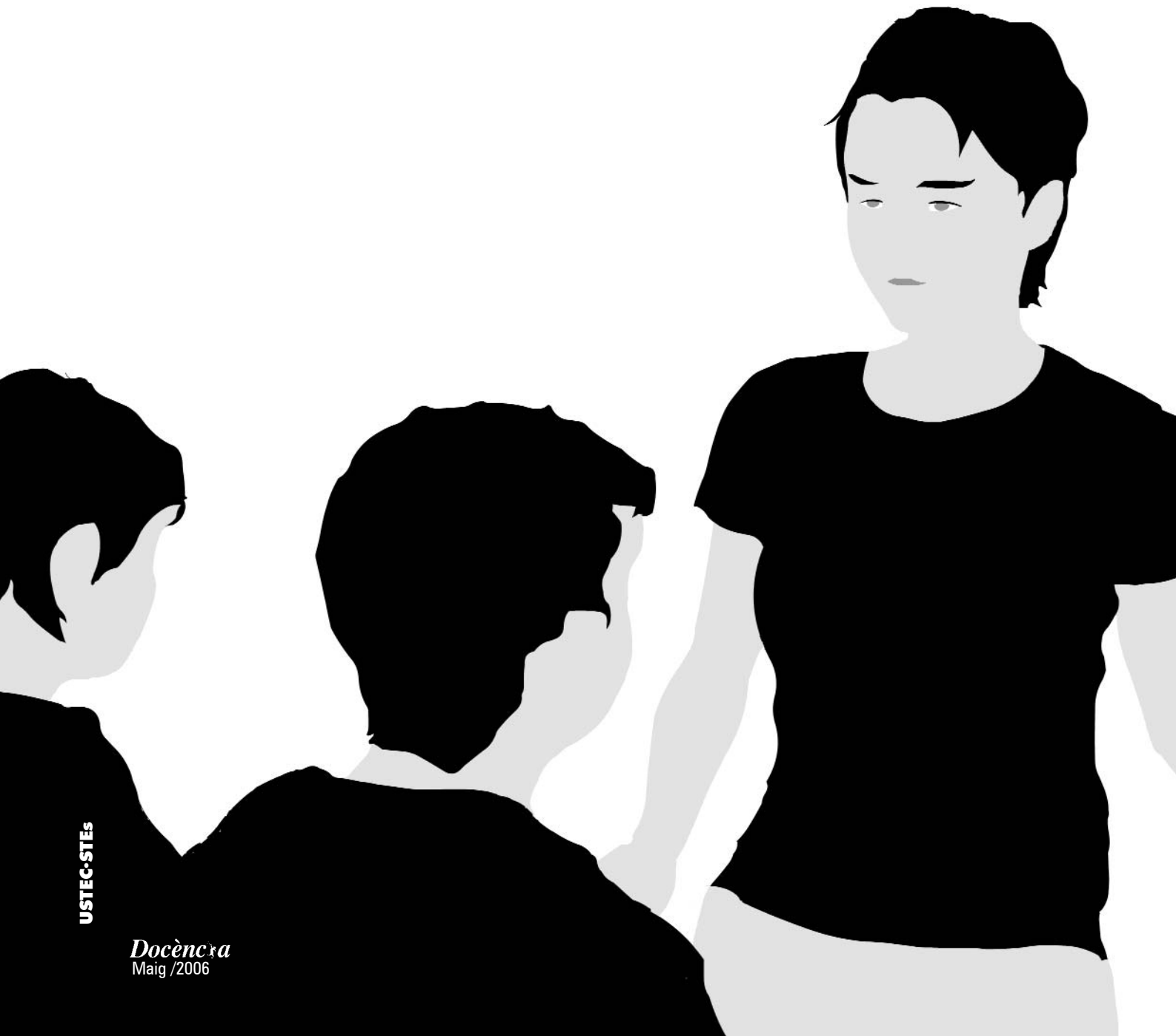
Coeducació

Una de les maneres de prevenir les actituds agressives i/o violentes derivades de la transmissió dels paràmetres masclistes en l'educació, que mantenen vigents els estereotips sexistes dins del centre escolar, és l'aplicació dels programes de coeducació, llargament reivindicats.

Partint de la base que els centres haurien de tenir una persona responsable de la coordinació d'aquest projecte i de les activitats curriculars transversals que es proposin, i davant l'evidència que no la tenen, recau damunt les espatlles del professorat, i més concretament del tutor o la tutora, "inventar-se" amb millor o pitjor fortuna els continguts referents a la interiorització dels

valors de la igualtat i tractar de treballar-los.

Fer que l'alumnat, les famílies i, moltes vegades, el mateix professorat entenguin i comparteixin aquesta necessitat és una tasca afegida a la transmissió dels valors que permetran que aquests nens i nenes, noies i noies, puguin relacionar-se des de la igualtat de condicions en tots els àmbits de la seva vida present i futura: l'escolar, el familiar, el professional... És una tasca, els resultats de la qual poden no ser vistos en tot el seu abast dins del context escolar, però que és imprescindible si es vol aconseguir una millora substancial de la "qualitat humana" de les persones que configuraran la societat del futur més immediat.

Educació en valors

Els valors, entesos com a qualitats d'índole moral, s'aprenen per transmissió i per imitació dins de l'àmbit familiar i, si no estan gaire allunyats quant als criteris, també es poden reforçar i/o aprendre a l'escola. De fet, els valors -que per si sols ja configuren límits- són l'eix transversal per excel·lència dins de tot el currículum escolar; així doncs, és el més íntim de l'anomenat currículum ocult; el que es transmet des del discurs i des de les actituds del professorat, dels companys i companyes, des de les actuacions de l'equip directiu...; és la ideologia que rau sota les actuacions d'una escola en concret, de la comunitat educativa en particular i de la societat en general.

Els valors s'han de treballar com a objectiu prioritari durant les sessions de tutoria, però també explícitament des de cadascun dels crèdits o matèries, a partir de paràmetres com tenir cura que en els treballs en grup a l'aula tothom tingui torn de paraula; s'expliciti la "lleï de la tolerància"; és a dir, que s'hi respecti l'opinió de cada membre del grup i que de les valoracions que se'n derivin s'extreguin sobretot els punts positius, per tal que l'alumnat comenci a entrenar-se en escoltar l'altre i vagi entenent que tothom té coses a dir.

Una bona manera de treballar els valors i la seva transmissió és la utilització de les possibilitats que dóna la mediació en la resolució de conflictes.

Què ha de ser la mediació?

La mediació ha de ser un abordatge democràtic per a la resolució de conflictes dins de l'àmbit escolar.

No ha d'establir culpables ni víctimes. Ha de practicar l'escolta activa de totes les parts. Ha d'abordar la problemàtica des de la comprensió de l'edat i de l'etapa que correspongui -infància, adolescència- i tractar de comprendre quina personalitat rau sota el noi o noia que té al davant.

El procés de la mediació es basa en un seguit d'entrevistes individuals -en les quals es guarda absolutament el dret a la privacitat i al secret- amb totes les persones implicades en l'assetjament entre iguals en aquest cas, i totes aquelles que es cregui oportú que facin alguna aportació o informació addicional.

Si el resultat del treball individual és satisfactori, aquestes entrevistes s'ampliaran, de tal manera que, en una segona fase, puguin arribar a trobar-se la pretesa víctima i el pretès agressor perquè siguin ells, amb la col·laboració de la persona mediatadora, els qui acabin fent l'anàlisi del que ha succeït, s'adonin de quina ha estat la seva responsabilitat i puguin arribar a elaborar els acords pertinents.

En valors -que per si sols ja configuren límits- són l'eix transversal per excel·lència dins de tot el currículum escolar

Aquests acords, que s'especificaran per escrit, estaran subjectes al compromís de compliment, que es farà en un període de temps i de revisió seqüenciada de curta durada i repetida, per tal que tinguin l'èxit esperat. Un exemple d'això és el mètode d'Anatole Pikas.

Aquest mètode preveu un treball concret amb l'alumnat victimitzat (no utilitza la paraula "víctima") a partir de l'anàlisi del context de les situacions conflictives o d'assetjament en què s'ha vist involucrat, com també un entrenament en habilitats socials per tal que pugui abordar-les amb èxit, i un treball concret amb l'assetjador/a perquè agafi consciència de la problemàtica provocada pels seus actes, reflexioni sobre els mecanismes que desencadenen els seus actes agressius i entreni les habilitats socials per tal que pugui controlar emocions com la ira i/o altres que distorsionen el clima acadèmic. També proposa un programa de treball conjunt entre totes dues persones per tal que, a més de fer l'anàlisi de la situació conjuntament, aprenguin, també conjuntament, les habilitats socials necessàries per tal que els portin, si no a l'enteniment, si al respecte mutu i a la tolerància.

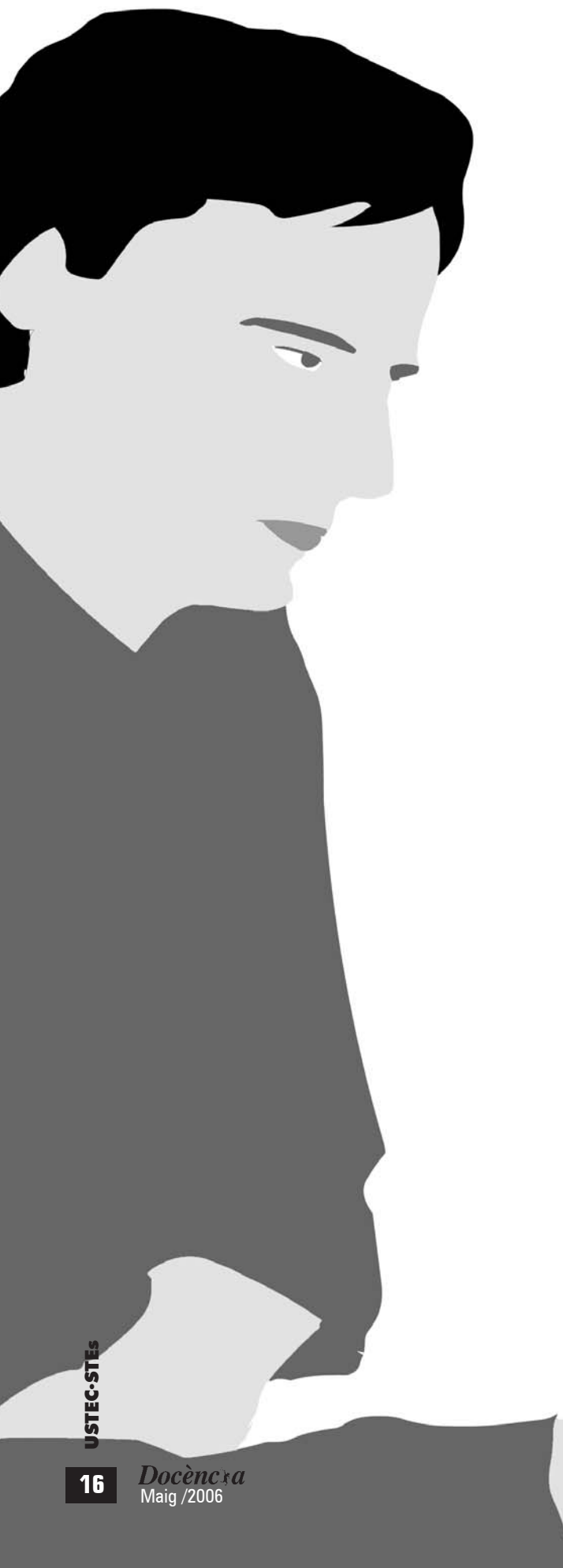
Treball amb les famílies

Els feixucs horaris laborals dels pares i mares aboca els nostres adolescents a la solitud, si no a l'abandonament emocional. El grup d'iguals fàcilment es pot convertir, llavors, en la família substitutòria i el líder en l'ideal a seguir.

Quan desconeixem o no podem resoldre els conflictes que pateixen els nostres fills i filles, la societat ha arbitrat una fórmula salomònica: la psiquiatrizació del conflicte, que resol dràsticament per la via de la medicació.

Des de l'escola es pot facilitar la realització de reunions grupals de treball amb famílies per tal d' "anar a l'una" en l'educació dels fills. És una bona manera de donar sortida i de canalitzar l'angoixa que tot sovint els pares i les mares senten davant les actuacions dels seus fills o filles i per a les quals no tenen resposta. Compartint les experiències entre ells, i entre ells i l'escola, s'evitaria de magnificar les problemàtiques, amb la càrrega d'impotència que això pressuposa, es buscarien estratègies d'abordatge dels conflictes i, sobretot, s'evitaria en gran mesura la duplicitat -o triplicitat- de discursos educatius que suposen profundes contradiccions en els nois i noies i que, davant la impossibilitat d'acollir-s'hi, fan que optin per seguir una tercera via, la dels marges que voregen aquests discursos.

Com afrontar l'assetjament

Com ha d'actuar el professorat davant de possibles casos d'assetjament? Què hem de fer?

- Fer veure que no veiem res i deixar-ho passar mentre no repercuteixi en el desenvolupament normal de l'activitat a l'aula?
- Intervenir encara que no sapiguem realment com fer-ho ni quines en seran les conseqüències?
- I com sabem si és un cas d'assetjament i no una altra situació? I si ens equivoquem i resulta que no n'hi ha, d'assetjament?

Tots aquests dubtes i preguntes assalten sovint el professorat entre tantes altres preocupacions. Continuem sense saber exactament com podem atendre tota la diversitat que tenim a l'aula amb els diferents nivells de coneixements, d'atenció, d'interès, de respostes, de cultures, de motivació, de conductes... existents entre els nens i nenes, i nois i noies, d'una escola o institut. Hem après a resoldre algunes d'aquestes situacions, però d'altres de noves o diferents se'ns presenten gairebé cada dia. I continuem havent-hi de donar resposta, nosaltres sols o soles; com a molt, en companyia d'altres companys i companyes que també es troben sols o soles. Els pares i mares ens demanen solucions, l'Administració ens exigeix respostes, la societat en general es pregunta què passa a l'escola que els nostres fills i filles ja no surten "com abans".

Els i les professores sabem que som educadors, no només transmissors de coneixements. I sabem tot el que això comporta. Però també sabem que no som omnipotents, ni tenim la vareta màgica que tot ho soluciona. Estem cansats i cansades de tenir l'obligació de donar resposta a tot, de solucionar-ho tot: els problemes dels pares i mares, els de l'Administració, els problemes dels nens i nenes, nois i noies, i dels companys i companyes.

El professorat sap que som educadors, no només transmissors de coneixement. I sap tot el que això comporta

etjament i altres problemes

I a cada un dels professors i professores, qui l'ajuda a solucionar els seus problemes? Els que té amb cada un dels seus alumnes amb expectatives i respostes diferents, amb cada un dels pares i mares que s'hi enfronten i no col·laboren (quan no agreeixen directament), amb cada un dels companys i companyes amb qui no s'entenen o no poden treballar en equip, amb aquells estaments de l'Administració (inspecció, directors i subdirectors dels diferents departaments d'Educació) que li demanen allò que és impossible en les condicions en què treballa...

Qui és que es posa en el lloc dels docents que tenen tots aquests problemes i que es veuen superats per la situació?

Llavors apareixen les baixes laborals per estrès, *burnout*, depressions i altres malalties similars. No és gens estrany. I no ho és perquè a les persones que es troben en aquesta situació no se'ls dona un recolzament adequat i a temps. L'Administració no ha "entomat" bé el problema i no s'ha posat les piles per intentar prevenir aquesta situació, tot i que ja fa temps que dura. No s'han fet les avaluacions de riscos psicosocials a tots els centres, ni l'estudi dels seus resultats per tal de trobar quin és el problema i fer un recolzament *in situ* a cada centre que ho necessiti, d'acord amb el seu propi context.

No val només fer cursos "d'autoajuda" per donar eines i recursos personals per afrontar l'estrès i altres problemes. Cal, sobretot, veure quina és la situació concreta a cada lloc i actuar en conseqüència.

Els centres educatius no són iguals ni estan fets en sèrie. Cada centre pertany a un entorn social determinat en el qual influeixen moltes coses que no es poden canviar des de l'escola i cal veure com s'ha de fer, com s'ha d'implicar la resta de la comunitat educativa i social per millorar la convivència. Per això s'ha d'oferir suport específic en el mateix centre, adequat a les circumstàncies que s'hi donen. I cal que els que fan aquest suport siguin els professionals adequats.

I cal també explicar a la societat quina és la feina dels professors i professores i dels i les mestres. Cal explicar que l'educació dels nostres fills i filles és cosa de tots i no només d'ells i elles. Cal explicar que, en una societat com la que estem creant, en la qual els valors predominants per part de la gent adulta, aquella que ha de donar exemple, són precisament els que ens escandalitzen quan els veiem reflectits en els nostres nens i joves (poder, diners, intolerància, fanatisme, competència...) és molt difícil que l'escola pugui transmetre solidaritat, comprensió, respecte i amistat.

I és en aquest context que el professorat ha de prendre, novament, una altra decisió, tal com explicàvem al

començament. Què hem de fer en els casos de possible assetjament? Què hem de fer quan veiem que un nen o nena està aïllat, que s'amaga, que l'insulten, que l'ignoren...? És evident que no podem deixar d'intervenir quan detectem que hi poden haver situacions de violència entre alumnes i, per tant, també en les situacions en què aquesta violència es concreta en l'assetjament d'un o una alumne per part d'altres. I hi hem d'intervenir, com sempre, escoltant tothom (alumnes, pares, professors, psicopedagogs), però també posant en coneixe-

...un cop s'hagi actuat des de l'escola, la inspecció educativa s'ha de mullar i donar suport a les decisions que s'hagin pres

ment de la Inspecció educativa el que passa. Hem d'exigir a l'Administració que en aquests casos no faci com sempre, o sigui que no amagui el cap sota l'ala i torni a deixar el professorat sol davant el perill. Perquè, tant si hi intervenim com si no, si hi ha alguna actuació problemàtica per part dels implicats, sempre podem sortir-ne esquitxats per no haver-la atès, per haver-ho fet malament o no prou bé, per no encertar en la solució aplicada...

Val més prevenir

Per tant, un cop s'hagi actuat des de l'escola, la Inspecció educativa s'ha de mullar i donar suport a les decisions que s'hagin pres.

Cal que des dels Serveis de Prevenció es posi a disposició d'aquests docents un servei de suport psicopedagògic perquè no hagin de decidir sols quin és el camí correcte. I cal, sobretot, que aquests professors i professores que detecten aquestes situacions entre els seus alumnes no se sentin sols, i es trobin recolzats per poder intervenir sense por, amb el convenciment que estan fent el millor per solucionar el problema i que després no seran castigats per fer-ho.

S'han de posar les mesures perquè el professorat se senti més valorat, més segur, més tranquil. Perquè pugui desenvolupar la seva feina més fàcilment, ha de tenir la possibilitat de desconnectar (any sabàtic), descansar (reducció de jornada a partir dels 55 anys), canviar de feina temporalment (reciclatges, estades a empreses o universitats), cursos de formació actualitzats...

Cal tenir en compte també que la mitjana d'edat és alta i la majoria són dones, la qual cosa vol dir que es passa per un moment personal delicat en el qual les

situacions familiars (fills adolescents o que marxen, pares grans i malalts, dels quals majoritàriament s'ocupen encara les dones...) i personals (separacions, menopausa...) passen a ocupar un primer lloc en importància, per davant de la pròpia tasca professional, sobretot si aquesta no és viscuda com a plena i gratificant.

Per tant, un cop més, si volem que professors i professores puguin realitzar bé la seva feina, s'han de posar les condicions de treball adequades:

- Una ràtio adequada a les circumstàncies de l'escola que es pugui mantenir durant tot el curs. Si són massa alumnes i molt diferents, entre altres coses no es podrà detectar ni un possible assetjament ni altres mancances.
- Un horari adequat a l'esforç realitzat, o sigui, una reducció de l'horari lectiu en funció de la complexitat de l'alumnat.
- Un suport psicopedagògic al centre durant tot el temps que sigui necessari.
- Unes avaluacions de riscos psicosocials correctes i a temps (i no quan el conflicte ja s'ha destapat) que permetin realitzar actuacions per prevenir les alteracions psíquiques de la salut.
- Una atenció personalitzada, eficaç i correcta per part del Servei de Prevenció quan el o la professora ho necessiti. Són massa els casos de persones que s'han hagut de jubilar anticipadament per la mala gestió i la desídia del Departament en aquestes situacions.
- Una formació inicial i permanent que tingui en compte la realitat que es trobarà a les aules.
- Una actitud de la Inspecció educativa molt més activa en casos de conflicte amb la participació de mediadors.
- El reconeixement per part de l'Administració de la tasca educativa com a primordial per a la societat.

Aconseguir tot això no ha de ser tan difícil si realment es creu que l'educació ha de ser un bé comú i un dels "pilars" de la societat. Si és així, s'hi han de poder dedicar TOTS els esforços necessaris.

L'Administració hauria de proposar que el seu cos d'inspecció funcionés com un autèntic col·laborador en el plantejament, la reflexió i la posterior posada en pràctica de les mesures que cada centre pugui adoptar en funció de les seves característiques, estructura i projecte pedagògic.

L'Administració ha de facilitar que cada centre -o grup de centres d'una determinada zona que ho sol·liciti- pugui muntar jornades de reflexió -diferents d'un claustre- on escoltar les opinions i les propostes que veus externes i internes puguin aportar. Qui millor coneix aquesta problemàtica i pot aportar mesures per abordar-la és la comunitat escolar en tots els seus estaments.

Abans de psiquiatritzar la població estudiantil o criminalitzar-la, en lloc de facilitar titulars alarmistes a la premsa, el que convé és donar veu i eines als centres, a les direccions, al professorat i a l'alumnat, perquè puguin explicar què creuen que és l'assetjament entre iguals i de quina manera poden contribuir a eradicar-lo.

Entrevista a una psicopedagoga i una representant d'un EAP

M: El *bullying* és un anglicisme. L'assetjament ha existit sempre. Representa un desequilibri de poder entre dues parts.

R: L'escola és un reflex de la societat i moltes de les coses que passen al carrer aquí esclaten; el que passa és que no es vol que se sàpiga que al carrer s'està passant un moment crític i és més fàcil dir: "mira què està passant a l'escola..."

M: La prevenció, és tractar els conflictes des del punt de vista assertiu; la mediació, és una manera de gestionar els conflictes, de prevenir, d'educar en valors..., és un altre tarannà...

Hi ha altres agents educatius en crisi actualment, com la família. Hi falten criteris i valors, a la família, per educar. Hem passat d'una educació autoritària sense raonaments a la llibertat més absoluta...

R: D'acord, llavors aquesta crisi familiar va més enllà. Igual que el *bullying*, que va més enllà de la població escolar. Després d'un conflicte que ha estat molt tapat... L'educació en valors està en crisi...

M: La societat està en crisi. És una suma de símptomes. No podem imputar el canvi a un sol motiu; són les condicions laborals, la família, els mitjans de comunicació... Sembla que se'ns escapa de les mans el control de les nostres vides, l'educació dels nostres adolescents...

R: Des del model del qual venim, de formació i ideològic, tot havia d'estar controlat perquè només hi havia una única cosa a controlar: la ideologia. Aquest és el nostre model de formació. S'ha obert tot tant que tenim molta feina per trobar els referents. Per tant, si tan ampli és el conflicte, s'ha de prevenir, analitzar i trobar mesures de prevenció no només des de l'àmbit escolar, sinó també des del social

El tutor/a sí que detecta com es belluguen els grups, que hi ha una complicitat, que arriben malament del carrer...

Una mesura de prevenció és millorar les relacions entre el professorat i l'alumnat. Passem molt poques hores amb els alumnes perquè som especialistes de matèries concretes.

Ho reclamaria per al tutor o tutora. El coneixement del grup-classe és insuficient, ha de tenir més hores.

M: El tarannà pel que fa als límits... Ens trobem amb professionals molt distants amb l'alumnat o a l'inrevés, els que són massa propers i els confonen: "escolta,

tu...", perquè estableixen relacions de col·leguisme.

R: El professorat ha de fer un esforç per sol·licitar ajut. L'Administració hi ha de posar els recursos. Llavors podrem exigir al professorat, perquè tindrà més eines. Hem parlat de la importància de la situació social, però també hi ha la personal de l'alumnat pel que fa a la manca de referents. Quines eines se li donen perquè pugui analitzar pros i contres, acceptar-se a si mateix, perquè pugui demanar ajuda...

M/R: I que tots, en les seves responsabilitats, col·laborin que aquestes situacions no es donin, s'ha de fer treball en xarxa.

M: Si parlem de prevenció no estem parlant de mesures disciplinàries. Parlem de mediació, de resolució de conflictes, no de recerca de culpables.

R: Reclamo a l'Administració una implicació important, perquè els canvis no es produeixen dins de la institució escolar si no tenen molta ajuda i dinamització.

Se'ns va dir que ens donarien suport fent un curs de formació en educació emocional per al professorat...

R: Les ajudes no han de ser només donar una carpeta de mediació a la persona especialitzada; l'ajut ha de venir des de la mateixa Planificació Educativa. Aquí l'Administració té les de guanyar perquè és ella qui dóna el vistiplau a les direccions: l'inspecció és qui vetlla i coneix el dia a dia del funcionament dels centres... Que s'hi impliqui qui s'hi ha d'implicar! Els qui som a la primera línia de foc ja fem la feina; els qui l'han de fer des de l'Administració, que la facin.

Els primers que s'ho han de creure són els mateixos equips directius i tota la comunitat educativa, perquè els equips directius són els conductors d'aquesta comunitat.

pulling

